

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

'Bronbeleid verdient stevigere positie in NWP'

'Met kraanwater zit je altijd goed'
Gerda Feunekes,
Voedingscentrum

'Nu echt inzetten op bronbeleid'
Martien den Blanken, PWN

 Vewin

18de jaargang, nummer 2
juli 2015

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 - 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Arjen Frentz, frentz@vewin.nl

REDACTIE

Renée Bergkamp, Arjen Frentz,
Amarins Komduur, Philip Reedijk

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

ANP, Van Beek Images, Dunea,
Maas Communicatie, PWN,
Rob Kater Photography, Waternet,
WMD

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis toegezonden aan mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de watersector. Adreswijzigingen kunnen worden gericht aan Vewin, Postbus 90611, 2509 LP Den Haag. Verzoeken om een abonnement zijn ter beoordeling van de hoofdredactie.

Artikelen uit deze uitgave mogen worden overgenomen na toestemming van de uitgever. De gebruikte foto's zijn bedoeld als illustratie en hoeven niet de beschreven situatie letterlijk weer te geven. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om alle copyright-houders van gebruikt beeldmateriaal op te sporen. Indien u meent dat u rechthebbende bent, kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden in een seal van biofolie. Deze mat-transparante folie is binnen 90 dagen volledig composteerbaar en mag dus in de GFT-bak. Biofolie is gemaakt van de reststoffen van maisproducten en aardappelzetmeel.

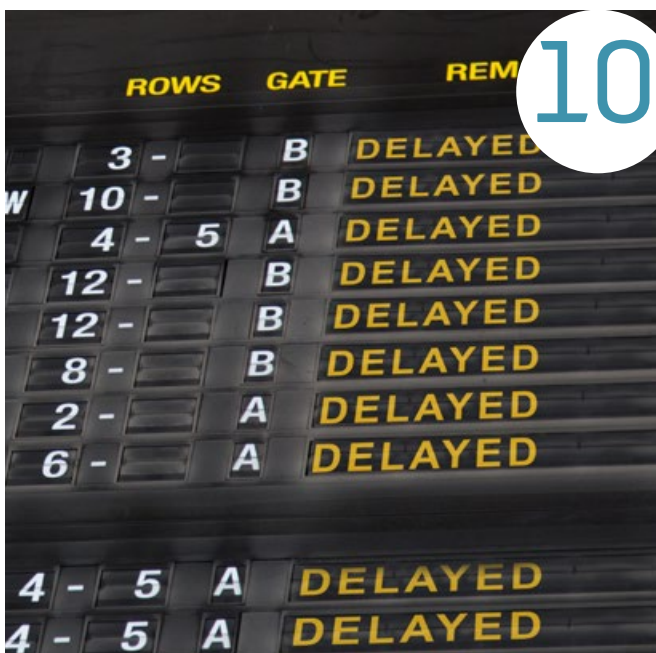
'Bescherm de drinkwatervoorziening'

Medio april bracht Tweede Kamerlid Agnes Wolbert (PvdA) een werkbezoek aan de drinkwatersector in Drenthe. Ze werd o.a. bijgepraat over de innovatieve oplossingen die WMD en Dierenpark Emmen hier samen hebben ontwikkeld.

'Bronbeleid verdient stevigere positie in NWP'

Het recentelijk gepresenteerde ontwerp Nationaal Waterplan vermeldt dat de kwaliteitsambitie in 2015 nader ingevuld wordt, onder regievoering van de Stuurgroep Water. Vanuit Vewin wordt al langere tijd aangedrongen op meer ambitie en daadkracht van het ministerie van IenM op dit dossier.

Geen stroom, wel water

Tijdens een grote stroomstoring in Noord-Holland en Flevoland dit voorjaar stond het openbare leven nagenoeg stil: stoplichten, treinen, trams en liften vielen uit. Zelfs Schiphol lag plat. Maar het drinkwater stroomde gewoon uit de kraan, zoals altijd. Daarmee lieten de drinkwaterbedrijven weer eens zien hun taak als vitale sector zeer serieus te nemen.

12

Stelling: 'Geen afvalwater-injectie in grondwater'

Arie van Haeringen (Development Manager NAM), Josan Meijers (gedeputeerde Water, provincie Gelderland) en Liesbeth van Tongeren (woordvoerder Water, Tweede Kamerfractie GroenLinks) reageren op de stelling dat afvalwaterinjectie in diepe aardlagen leidt tot risico's voor de grondwaterkwaliteit en daarom verboden zou moeten worden.

16

'Met kraanwater zit je altijd goed'

Het Voedingscentrum informeert ons over gezonde, veilige en duurzame voeding en het belang van voldoende vochtinname. Welke rol speelt drinkwater in een gezond eetpatroon? En waarom verkiest het Voedingscentrum kraanwater boven andere dranken? Gerda Feunekes, directeur van het Voedingscentrum, geeft antwoord.

20

Kraanwater op nationale bevrijdingsfestivals

Op 5 mei dit jaar startte een driejarige samenwerking tussen de drinkwaterbedrijven en de 14 bevrijdingsfestivals. Tijdens de festivals delen alle drinkwaterbedrijven collectief kraanwater uit. Niet eerder waren zoveel organisaties op één dag betrokken in een samenwerking rondom kraanwater.

Werkbezoek Agnes Wolbert (PvdA)

‘Goede bescherming van drinkwatervoorziening van groot belang’

Op vrijdag 17 april bracht Tweede Kamerlid Agnes Wolbert (PvdA) een werkbezoek aan de drinkwatersector in Drenthe. Wolbert is woordvoerder Veiligheid, met focus op rampenbestrijding en crisisbeheersing. Maar er kwam die dag méér aan de orde. Een korte impressie.

Het werkbezoek stond – naast een algemene kennismaking met Vewin en Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD) – vooral in het teken van beveiliging en crisismanagement in de drinkwatersector. De presentaties werden gegeven in het voormalig regiokantoor van WMD, wat nu het projectbureau van het nieuwe dierenpark Wildlands Adventure Zoo Emmen is. Dit deel van Dierenpark Emmen ligt in een grondwaterbeschermingsgebied, naast het waterwingebied van drinkwaterproductiestation Noordbargeres. WMD en het park werken al 20 jaar nauw samen, wat onder andere heeft geresulteerd in een zeer bijzondere waterzuivering in het nieuwe gedeelte van het dierenpark.

Het werkbezoek begon met presentaties van Karst Hoogsteen (directeur WMD) en Renée Bergkamp (Vewin). Daarbij ging het onder andere over het belang van het behalen van de doelstellingen van de KRW en over de risico's van schaliegas. Agnes Wolbert gaf aan in de Kamer alert te zijn op de KRW-doelen, ook specifiek voor de regio Drenthe. Verder zei ze geen voorstander van schaliegaswinning te zijn. Daarnaast onderschreef Wolbert het belang van goede (ruimtelijke) bescherming van de drinkwatervoorziening.

Later die dag werd nog gesproken over veiligheid en grondwaterbescherming, met specifieke aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen en de kwetsbare winningen, en over beveiliging en crisismanagement in de drinkwatersector. Het werkbezoek werd afgesloten met een kijkje op de bouwlocatie van de nieuwe Wildlands Adventure Zoo, onder leiding van Frankwin van Beers, directeur van Dierenpark Emmen. Daarbij stond hij vooral stil bij de duurzame oplossingen die samen met WMD zijn ontwikkeld.

Duurzame energie, duurzaam water

Zo gebruikt Equa, onderdeel van de WMD-groep, de warmte en koude uit grondwater dat wordt gewonnen voor drinkwaterproductie, als duurzame energiebron voor het park. Een laag- en een hoog-temperatuur warmtenet zorgen ervoor dat de nieuwe diertuin CO₂-neutraal wordt en daarmee minder afhankelijk is van de gasprijs.

Al het afvalwater in Wildlands, dus van de dieren én de bezoekers, wordt opnieuw gebruikt. Het wordt gezuiverd in de Living Machine en de Waterfabriek en gaat dan als bedrijfswater terug het park in. Dankzij deze kringloop verlaagt Wildlands het drinkwaterverbruik van 180.000 m³ naar 10.000 m³ per jaar, wat naast een forse milieuwinst ook een flinke besparing in geld betekent.

In elke Waterspiegel vragen wij een gastcolumnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema.

Drinkwater en recreatie

Iedereen begrijpt dat drinkwater noodzakelijk is. Iedereen begrijpt ook dat je niet in de bron moet spugen. Vervuiling van de bron kun je beter voorkomen, dan het vuil er later weer uit te moeten halen. Gevolg hiervan is dat waterwingebieden speciale bescherming krijgen.

Drinkwaterbedrijven zijn door die brede maatschappelijke steun in staat een halt toe te roepen aan plannen die de waterwinning bedreigen: woningbouw, stortplaatsen, winning van olie of gas. Waterwingebieden zijn daardoor oasen geworden, waar de natuur volop kansen krijgt om te overleven. Vergelijk de Hollandse duinen eens met de Vlaamse. Dankzij de drinkwaterbedrijven zijn in Noord- en Zuid-Holland grote natuurgebieden behouden gebleven. De Vlaamse duinenkust is volledig volgebouwd. Op een klein stukje na tegen de Franse grens, waar – u raadt het al – een drinkwaterbedrijf actief is.

Nog niet zo lang geleden stonden drinkwaterbedrijven in een kwaad daglicht bij de natuurliefebbers. Dat was een culturele erfenis. Ze waren groot geworden met Thijssen en Heimans, die hun lans braken over de verdroging die de waterwinning met zich meebracht. Aan die verdroging kwam al in de jaren 50 een einde door grootschalige infiltratie van voorgezuiverd rivierwater. Maar de wens om de drinkwaterbedrijven uit de duinen te verdrijven bleef in de tekstverwerkers staan tot in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening van Jan Pronk (2001) aan toe.

De drinkwaterbedrijven reageerden door deskundig te worden op het gebied van natuurherstel. Er werden alternatieven ontwikkeld zoals diepinfiltratie. Er kwamen regeneratieprojecten om weer meer vochtige duinvalleien te krijgen. Er werden grote grazers ingezet. Sindsdien zijn de biologen overtuigd van de goede bedoelingen van de drinkwaterbedrijven.

Maar nu begonnen de recreanten zich verwaarloosd te voelen. Ze kregen de indruk dat er natuur werd gemaakt voor de biologen, met steeds meer bordjes 'Verboden toegang'. Lokale politici beschuldigden drinkwaterbedrijven van dienstbaarheid aan de 'groene maffia', en dat nota bene van hun centen. Het Rathenau Instituut signaleerde een bredere maatschappelijke trend, en het rijksbeleid ging om: Geke Faber publiceerde de nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur (2000). De recreatieve waarde van natuur moet worden gekoesterd, anders valt het draagvlak voor natuurbehoud weg.

Sinds die tijd zijn drinkwaterbedrijven met succes steeds actiever geworden in de recreatie: wandel- en fietspaden, bezoekerscentra, speelbossen en ga zo maar door. Zo zorgen drinkwaterbedrijven ook voor het door de recreant zo gewenste toezicht, voor zowel de veiligheid als de bescherming van de bron. In het hele land krijgen waterwingebieden een belangrijke plek in het regionale recreatiebeleid.

De rollen zijn inmiddels omgedraaid. Het beheer van recreatie- en natuurgebieden door drinkwaterbedrijven wordt door staatssecretaris Dijkema in de Natuurvisie (2014) als voorbeeld gesteld. Uit het verdomhoekje naar het erepodium. Toch blijft de basis dezelfde. Drinkwaterbedrijven moeten voorkomen dat de bron vervuult. Dat kost geld en moeite, maar de klanten hebben dat er graag voor over, zeker als er waardevolle natuur en recreatie voor terugkomen.

*Piet Jonker
Algemeen directeur Dunea N.V.*

A man in a dark blue suit and glasses stands outdoors in front of a modern building with a curved white roof. He is smiling and looking to the right. The background shows green trees and a clear sky.

Martien den Blanken over het ontwerp Nationaal Waterplan:

‘Bronbeleid verdient stevigere positie in NWP’

Elke zes jaar wordt het Nationaal Waterplan (NWP) herzien. Het huidige plan loopt tot eind 2015 en er wordt dus al weer enige tijd aan de herziening gewerkt. In het recentelijk gepresenteerde ontwerp Nationaal Waterplan is opgenomen dat de kwaliteitsambitie in 2015 nader ingevuld wordt, onder regievoering van de nationale Stuurgroep Water. Vanuit Vewin wordt al langere tijd aangedrongen op meer ambitie en daadkracht van het ministerie van IenM op dit dossier.

PWN-directeur Martien den Blanken is als voorzitter van de Vewin-stuurgroep Bronnen & Kwaliteit al jaren betrokken bij de nadere invulling van het Nationaal Waterplan. Hoe kijkt hij terug op de totstandkoming van het NWP en zijn de daarin opgenomen maatregelen volgens hem toereikend?

Den Blanken: 'Grote winst is natuurlijk dat waterkwaliteit nu eindelijk meer aandacht krijgt. In dit concept laat IenM zien het onderwerp breed te willen oppakken, niet in het minst door de moties die de Tweede Kamer daarover eind 2014 heeft aangenomen. Maar wij vragen ons wel af of het ontwerpplan dat er nu ligt, voldoende is om de doelstellingen van de KRW in 2027 te halen. Wat ons betreft mag de regering veel meer ambitie en daadkracht vertonen op dit vlak.'

Europese Commissie niet tevreden

Onlangs verscheen een mededeling van de Europese Commissie over de voortgang bij het behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen in de lidstaten: Nederland stond daar gekleurd op. 'Dat klopt', aldus Den Blanken, 'slechts 53% van de Europese wateren heeft nog een voldoende waterkwaliteit en Nederland zit zeker niet in die 'kopgroep'. Dat past niet bij ons imago van 'waterland' en is ook niet handig. Ik proef terughoudendheid bij het stellen van hogere kwaliteitseisen uit angst voor de exportpositie van Nederland, met name in de landbouw en de industrie.'

Bring in the Dutch

'Maar men vergeet dat dit ook veel kan opleveren. Kijk eens naar onze vooraanstaande positie op het gebied van waterkwantiteit en waterveiligheid. Nederland heeft hierin veel geïnvesteerd en dat levert ons geen windeieren op. 'Bring in the Dutch' is de kreet die we hierbij graag gebruiken. Dat zou op het gebied van waterkwaliteit ook moeten gebeuren. Met innovatie op het gebied van waterkwaliteit is wereldwijd veel geld te verdienen. Er zijn talloze delta's die kampen met dezelfde problematiek en waar men zeer geïnteresseerd is in 'proven technology' uit Nederland. Maar dan moet je als maatschappij wel bereid zijn te investeren in de kwaliteit in de waterketen en daaraan lijkt het de afgelopen jaren te schorten. En dat terwijl schoon water van groot belang is voor iedereen: niet alleen

burgers, maar zeer zeker ook voor landbouw en industrie zelf!'

Investeren in kwaliteit loont

'Ik geef een voorbeeld over hoe investeren in kwaliteit in de keten geld kan opleveren. Nederland investeert van oudsher veel in het op orde krijgen en houden van de voedselketen: onze landbouwproducten staan overal ter wereld hoog aangeschreven. Zozeer zelfs, dat Chinezen hier in lokale supermarkten melkpoeder hamsteren, omdat ze hun eigen merken wantrouwen door de vele voedselschandalen. Maar een Friese vlag of een Hollands melkmeisje op de verpakking staat garant voor betrouwbaarheid. Investeren in kwaliteit levert dus geld op en dat geldt ook voor water!'

Maatregelen ontoereikend

In het ontwerp Nationaal Waterplan geeft het kabinet aan groot belang te hechten aan het halen van de chemische doelstellingen in 2027 en aan het bestrijden van (nieuwe) stoffen die de chemische waterkwaliteit beïnvloeden, zoals medicijnen. De Tweede Kamer heeft met de motie Jacobi eind 2014 al aangedrongen op een Deltaplan Waterkwaliteit en Zoetwater.

Inzet op bronbeleid

De Europese Commissie adviseert de lidstaten met klem om in te zetten op bronbeleid om de kwaliteit van de bronnen voor de drinkwatervoorziening te verbeteren. Nederland moet nog forse stappen zetten, zo blijkt uit de mededeling uit Brussel. Het moet duidelijker worden welke maatregelen worden genomen en hoe die bijdra-

gen aan de KRW-doelen. Er is meer inzet nodig voor de chemische waterkwaliteit. Daarnaast ontbreekt een strategie om vervuiling vanuit de landbouw aan te pakken.

In het NWP moeten de aanbevelingen van de Commissie worden opgevolgd, naast de nationale doelstellingen voor het waterbeheer voor de planperiode 2016-2021. Ook ontbreekt een evaluatie van de maatregelen uit de planperiode 2010-2015. In de begroting van 2015 is structurele financiering van de KRW-maatregelen voor de gehele periode tot en met 2027 geregeld. De middelen zijn echter vooral bestemd voor ecologische maatregelen en te weinig gericht op verbetering van de chemische waterkwaliteit.

Den Blanken: 'Ten aanzien van het bronbeleid zijn de drinkwaterbedrijven van mening dat de overheid strengere regels moet stellen aan de landbouw en de industrie. Er wordt al jaren gepraat over terugdringen van het lozen van voedingsstoffen (nitraten en fosfaten) en bestrijdingsmiddelen, maar feitelijk gebeurt er weinig. Hier is echt centrale regie nodig. Zou het niet prachtig zijn wanneer wij als Nederland met innovatieve technieken kunnen laten zien dat een intensieve landbouw hand in hand kan gaan met hoge waterkwaliteit? Dan heb je – ook internationaal – een goed verhaal.'

De tegenvraag vanuit het ministerie luidt dan vaak: 'Wat doet de sector zelf?'

Den Blanken: 'Wij hebben die handschoen al eerder opgepakt. Drinkwaterbedrijven zorgen er door eigen onderzoek en ontwik-

Den Blanken: 'NWP moet vaststellen wie verantwoordelijk is.'

keling continu voor dat ze technologisch in staat zijn alle bedreigingen het hoofd te bieden. Ook werken wij samen met de landbouwsector in lokale projecten om de uitstoot van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen. Daarnaast hebben wij onlangs nog, op een bestuurlijke conferentie van IenM eind mei, een lijst met concrete suggesties voor maatregelen overhandigd. Uiteraard kunnen wij alle ongewenste stoffen uit het water zuiveren. Maar daarmee los je de problemen niet bij de wortel op en verschuif je de rekening naar de watergebruiker, in plaats van naar de vervuiler. Het legt de prikkels op de verkeerde plek. En dat kan nooit de bedoeling zijn!

'Het NWP moet ondubbelzinnig vaststellen wie aan zet is en wie waarvoor verantwoordelijk is. Nu schort het daar soms aan, bijvoorbeeld bij de gebiedsdossiers, die wij voor al onze winningen en innamepunten hebben opgesteld. Daarin staat uitgebreid beschreven welke problemen wij tegenkomen. Maar dan houdt het eigenlijk op: deze dossiers zijn nogal vrijblijvend. De analyses uit de gebiedsdossiers komen in de stroomgebiedbeheerplannen terecht, maar dan heb je het wel gehad. Ons pleidooi is dat in ieder geval de Omgevingswet hier nadere bepalingen over bevat. Zo niet, dan blijft er ruimte voor partijen om naar elkaar te wijzen en zelf geen actie te ondernemen.'

Internationale component

'Aan de ene kant zien we verbeteringen, zoals duidelijk zichtbaar in de kwaliteit van het Rijnwater, dat PWN via het IJsselmeer inneemt voor de productie van drinkwater. Maar aan de andere kant lopen we op tegen telkens weer nieuwe problemen, vaak door diffuse en dus lastig aan te pakken verontreinigingen. Voor de kwaliteit van ons oppervlaktewater zijn we zeer afhankelijk van wat er internationaal wordt geregeld. Maar het ontwerp NWP bevat weinig aanknopingspunten voor de inzet van de Nederlandse regering bij het overleg in de internationale rivierencommissies voor Rijn en Maas. Bovendien kun je daar pas een stevige positie innemen, als je zelf je winkel op orde hebt, en dat is in Nederland nog niet het geval. Wat dat betreft kunnen we een voorbeeld nemen aan Zwitserland, dat onlangs besloot om de belangrijkste afvalwaterzuiveringen aan te passen met een extra stap om geneesmiddelenresten uit het rioolwater te zuiveren.'

Normstelling prioritaire stoffen

U geeft aan veel te verwachten van strengere normstelling door de overheid: welke rol zou het Ctgb daarbij moeten spelen?

Den Blanken: 'Een eerste stap is de Bestrijdingsmiddelenatlas die momenteel wordt samengesteld. Maar veel belangrijker is dat het Ctgb niet alleen theoretisch

en vóóraf beoordeelt of een middel kwaad kan, maar ook áchteraf en in de praktijk gaat kijken of ongewenste gevolgen optreden. Het RIVM, het Planbureau voor de Leefomgeving en de drinkwaterbedrijven beschikken over zeer veel meetgegevens die hiervoor kunnen worden gebruikt.'

Klaar voor de toekomst

U bent een tijd actief geweest met dit onderwerp en gaat eind dit jaar met pensioen: bent u tevreden over wat er is bereikt of moet er nog veel gebeuren?

Den Blanken: 'In grote lijnen is er rondom waterkwaliteit flink wat bereikt, maar er is nu echt meer ambitie en daadkracht nodig bij de overheid om de hardnekkige problemen rondom diffuse bronnen aan te pakken. Jammer dat ik dat als professional niet meer meemaak, maar het is tijd voor iemand anders om het stokje over te nemen.'

'Bij PWN hebben wij gewerkt aan een stabiel bedrijf dat de infrastructuur op orde heeft en dat berekend is op de huidige en voorzienbare toekomstige taken. Onze productie is gemoderniseerd, met als kroon op het werk de nieuwe en geavanceerde zuivering in Andijk, die eind vorig jaar is geopend. We hebben een gedegen strategie voor ons assetmanagement ontwikkeld, waardoor we klaar zijn voor de vervanging van de infrastructuur in de komende decennia. Ons hoofdkantoor is verbouwd tot een open, flexibele werkplek, waar de bedrijfsvoering en de ondersteunende diensten bij elkaar komen en het prettig werken is.'

'De logische combinatie van natuurbeheer en drinkwaterproductie bij PWN biedt duidelijk meerwaarde, ook om draagvlak in de maatschappij te creëren. Onze kennis bieden we aan in landen waar men minder ver is op het gebied van drinkwatervoorziening. PWN heeft een omslag gemaakt van introvert en technologisch gedreven naar open, klantgericht en kwaliteitsbewust. Daarmee is het bedrijf klaar voor de toekomst. Ik zal PWN, de bedrijfstak en mijn werk missen, maar ik vertrek met een gerust hart.'

De volledige lijst van extra maatregelen die Vewin aan de minister van IenM heeft aangeboden, vindt u hier: <http://tinyurl.com/pltudog>

Bestrijdingsmiddelenatlas voor grondwater in de maak

In opdracht van de ministeries van EZ en IenM gaan de kennisinstituten Alterra en RIVM een bestrijdingsmiddelenatlas voor grondwater ontwerpen, naar analogie van de bestaande versie voor oppervlaktewater. De nieuwe atlas zal monitoringgegevens uit de praktijk bevatten en een rol spelen bij het al dan niet toelaten van nieuwe middelen.

Vewin is verheugd met deze ontwikkeling omdat de kwaliteit van het grondwater onder druk staat door resten van gewasbeschermingsmiddelen. Ongeveer 60% van het drinkwater in Nederland wordt gemaakt uit grondwater. De kwaliteit hiervan is niet overal op orde, onder andere door resten van gewasbeschermingsmiddelen. Het toelatingsbeleid van deze stoffen kan en moet een belangrijke rol spelen bij het terugdringen van normoverschrijdingen.

Om het risico van stoffen te bepalen, is het van belang dat in de toelating ook meetgegevens uit de praktijk worden meegenomen. Deze geven immers aan wáár welke normoverschrijdingen voorkomen. Voor oppervlaktewater gebeurt dit wel, maar voor grondwater onvoldoende. En daar moet verandering in komen, vinden nu ook de ministeries van Economische Zaken (EZ) en Infrastructuur en Milieu (IenM).

Veel informatie niet meegenomen

Om het risico voor oppervlakte- en grondwater van nieuwe middelen op de markt te bepalen, maakt het College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden (Ctgb) gebruik van monitoringgegevens van stoffen die reeds op de markt zijn. Voor oppervlaktewater worden de meetgegevens van drinkwaterbedrijven structureel meegenomen, maar voor het grondwater nog vrijwel niet. Het Ctgb heeft eerder aangegeven behoefte te hebben aan een instrument dat geschikt is

voor gebruik in haar primaire proces en dat toegang geeft tot alle relevante monitoringgegevens. De atlas zal de gemeten concentraties in monsters uit de laatste decennia bevatten, afkomstig van provinciale meetnetten (PMG), het Landelijke Meetnet Grondwaterkwaliteit (LMG) en de meetnetten van de drinkwaterbedrijven. *Waarom is dit instrument voor het Ctgb zo belangrijk?*

Anton Poot (wetenschappelijk beoordelaar milieu bij het Ctgb): 'Volgens de Europese Verordening betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen moeten monitoringgegevens worden betrokken bij de toelatingsprocedure. Als één van de weinige lidstaten heeft Nederland de manier, waarop monitoringgegevens in grondwater betrokken kunnen worden in de toelatingsprocedure, nationaal uitgewerkt en vastgelegd in wet- en regelgeving. Monitoringgegevens uit landelijke en provinciale meetnetten zijn echter nog niet zodanig ontsloten dat ze kunnen worden

gebruikt in de toelatingsprocedure. De ontwikkeling van een bestrijdingsmiddelenatlas voor grondwater is dan ook een belangrijke stap voorwaarts om naast meetgegevens in oppervlaktewater, ook de meetgegevens in grondwater mee te kunnen nemen in de toelating van gewasbeschermingsmiddelen.'

De atlas bevat naast gemeten concentraties ook administratieve gegevens over de monsters, de locaties/putten, een stoffenlijst en gewaskaarten. De onderzoeksinstituten stellen samen met het Ctgb kwaliteitseisen op voor de metingen. Hierbij moet in overleg met de drinkwaterbedrijven blijken welke monitoringgegevens geschikt zijn. Mochten ze niet direct geschikt zijn voor het nemen van toelatingsbesluiten, dan is het wel de bedoeling om de metingen in ieder geval op te nemen als signaalfunctie.

De bestrijdingsmiddelenatlas voor grondwater moet eind 2016 worden opgeleverd.

Departures				ROWS	GATE	REMARKS
TIME	DELAY	FLIGHT	DESTINATION			
		PS 146	KIEV KBP	3 -	B	DELAYED
35		PC 802	ISTANBUL SAW	10 -	B	DELAYED
5		SN 3621	NICE	4 - 5	A	DELAYED
		JAF1535	PRISTINA	12 -	B	DELAYED
		JAF1363	TIRANA	12 -	B	DELAYED
15	30	AH 2061	ALGIERS	8 -	B	DELAYED
		TP 603	PORTO	2 -	A	DELAYED
		SK 1592	COPENHAGEN	6 -	A	DELAYED
		SN 3181	ROME FCO	4 - 5	A	DELAYED
		SN 3727	MADRID	4 - 5	A	DELAYED
		LH 1013	FRANKFURT	3 -	A	DELAYED
		SN 2259	COPENHAGEN	4 - 5	A	DELAYED

Stroomstoring Noord-Holland

'De tram stond stil, maar de kraan liep gewoon door'

27 maart 2015, massieve stroomstoring in Noord-Holland en Flevoland. 'Gans het raderwerk staat stil': stoplichten, treinen, trams, liften, zelfs Schiphol ligt gedeeltelijk plat. Maar het drinkwater stroomt gewoon uit de kraan, zoals altijd. Daarmee lieten de drinkwaterbedrijven weer eens zien hun taak als vitale sector zeer serieus te nemen. Hoe doen ze dat toch?

Drinkwaterbedrijven hebben op basis van de Drinkwaterwet een wettelijke leveringsplicht. Daarnaast stelt het Drinkwaterbesluit in Artikel 50 - Eigen voorziening bij uitval externe leveranties: 'De eigenaar van een drinkwaterbedrijf beschikt over onafhankelijke voorzieningen, die een continue levering van deugdelijk drinkwater gedurende ten minste tien

dagen waarborgen op basis van een gemiddeld dagverbruik, teneinde de gevolgen van uitval van externe leveranties zo veel mogelijk te beperken'.

Onafhankelijk

Deze bepaling is opgenomen vanwege de afhankelijkheid tussen de drinkwatersector en andere vitale sectoren, zoals nutsbedrij-

ven en andere toeleveranciers. Als er iets misgaat bij de elektriciteitsvoorziening, zijn daarvan ook effecten te verwachten voor de drinkwatervoorziening. Juist zo'n domino-effect moet worden voorkomen. Daarnaast is deze voorziening getroffen met het oog op het creëren van een zelfvoorzienend vermogen bij de drinkwaterbedrijven in tijden van rampen of crises.

Arno Sierkstra, Waternet.

Drinkwaterbedrijven zijn op grond van deze bepaling verplicht om in ieder geval gedurende tien dagen volledig onafhankelijk te kunnen opereren van externe leveranties, zoals van energie en chemicaliën. Dat betekent in de praktijk dat ze moeten investeren in noodstroomvoorzieningen om installaties aan de gang te houden, een voorraad brandstof en de verbruiksmaterialen die nodig zijn voor de drinkwaterproductie, zoals chemicaliën, leidingen en andere kleine materialen. De aangehouden voorraad moet voldoende zijn om tien dagen lang een gemiddeld dagverbruik aan drinkwater te kunnen leveren.

Praktijkervaring

Maar wat gebeurt er nu precies in de praktijk, bijvoorbeeld als de stroom voor langere tijd uitvalt in een groot gebied? Sinds 27 maart van dit jaar kunnen ze er bij Waternet en PWN uit de eerste hand over meepraten.

Arno Sierkstra is afdelingshoofd van de afdeling Productie Drinkwater van Waternet: 'De stroomstoring eind maart was omvangrijk en trof twee van onze drinkwaterfabrieken: Weesperkarspel (Amsterdam Zuid-Oost) en Leiduin (bij Vogelenzang). Toch draaiden productie en transport gewoon door, omdat de noodstroom het meteen overnam. Zodra de netspanning wegvalt, gebeurt dat automatisch. Voor de productie van noodstroom staan er op elke productielocatie diesel-noodstroomaggregaten. Alleen enkele kleinere, ondersteunende pompstations hebben geen noodstroomvoorziening.'

'Uiteindelijk heeft de stroom er – afhankelijk van de exacte locatie – tussen de één en twee uur 'uitgelegd'. Onze externe communicatielijnen voor de procesapparatuur zijn allemaal in de lucht gebleven. Ook bij

de telefonie waren er geen problemen. In dit geval werkten de mobiele telefoons op de productielocatie Weesperkarspel nog wel gewoon. En ook de vaste telefonie naar Leiduin functioneerde gewoon. Ons back-up mobiele netwerk Entropia hoefde daarom niet te worden gebruikt.'

Bij PWN, het andere drinkwaterbedrijf in het getroffen gebied, hetzelfde beeld. Roger de Rooij, manager Strategie: 'Alles heeft gewerkt zoals het moest werken; geen problemen. We zijn goed voorbereid op dit soort calamiteiten, maar het blijft natuurlijk spannend, zeker door de schaal van deze storing. Wij doen oefeningen met onze noodstroomvoorziening, we hebben een strak schema voor preventief onderhoud en inspecties. Maar toch: het blijft allemaal techniek. Als er door een spanningspiek of -dip bij zo'n storing bijvoorbeeld onderdelen van onze installaties beschadigd raken, kun je toch een probleem krijgen.'

Overigens ben je er nog niet als de noodaggregaten draaien, aldus De Rooij: 'Op de verschillende drinkwaterproductielocaties moeten eerst de distributiepompen en vervolgens de drinkwaterzuivering in een vaste volgorde stapsgewijs weer opgestart worden. Dit gebeurt volledig automatisch. Onze operators volgen het proces op afstand en kunnen, indien nodig, ingrijpen.'

Sierkstra: 'Nu was de stroomstoring overdag, maar ook 's nachts had dit geen problemen opgeleverd. De zuiveringen worden 24 uur per dag gecontroleerd.'

Oefenen

Sierkstra vervolgt: 'De mensen die binnen het bedrijf het operationele proces bemanen, zijn goed getraind en geoefend. Zij zaten er tijdens de stroomstoring steeds bovenop. Van achter hun computer hebben zij de processen gemonitord en waar nodig, grepen ze handmatig in. Zij vertaalden de gang van zaken telkens naar het belang van de klant. En verder heeft de techniek ons op 27 maart niet in de steek gelaten. Goed testen en goed onderhoud zijn daarvoor essentieel. De noodstroomvoorziening wordt elke twee weken getest. Eens per jaar worden de drinkwaterfabrieken afgeschakeld van de elektriciteit om te zien of de noodstart werkt.'

Roger de Rooij, PWN.

De Rooij: 'Ook wij doen periodiek zogeheten '0-spanningstesten', waarbij we de stroom voor een bepaald onderdeel van de productie uitschakelen. Wat dat betreft kun je deze grote stroomstoring ook wel beschouwen als een ultieme test, want op de schaal van vrijwel je gehele verzorgingsgebied kunnen wij het natuurlijk nooit oefenen.'

Hij vervolgt: 'Wat bij deze storing weer eens bleek, is de vanzelfsprekendheid waarmee iedereen aanneemt dat het water uit de kraan blijft komen. In het NOS Journaal aandacht voor de stilstaande trams en metro's, liften en Schiphol. Maar niemand die ons heeft gebeld met de vraag: 'Hebben jullie ergens last van?' Aan de ene kant een compliment. Aan de andere kant een extra bewijs van wat ook de OESO vorig jaar al aankaartte: de Nederlander mag zich best wat bewuster zijn van hoe goed ons (drink)waterbeheer is geregeld.'

Afstemming leveringsplannen

Drinkwaterbedrijven maken elke vier jaar een nieuw leveringsplan, dat moet worden geaccordeerd door de Inspectie Leefomgeving en Transport. De verstoringrisicoanalyse naar bestaande en te verwachten gevaren en dreigingen is een belangrijk onderdeel van het leveringsplan. Op initiatief van Vewin zijn de tien drinkwaterbedrijven vorig jaar om tafel gaan zitten om hun risicoanalyse en aanpak van verstoringen te harmoniseren. Eén sectorbrede methodiek en aanpak leidt tot meer kennisuitwisseling en afstemming en daarmee tot kwalitatief betere analyses. Ook heeft de sector een zogenoemde 'longlist' met gevaren en dreigingen opgesteld. Uitval van stroomuitval is daar één van en wordt door alle bedrijven meegenomen in de analyse.

Drinkwaterproductie en injectie van afvalwater uit de olie-industrie gaan niet samen

Snel verbod nodig voor afvalwaterinjectie bij waterwinningen

Op verschillende locaties in Nederland worden oude olie- en gasvelden gebruikt voor de lozing van verontreinigd afvalwater dat vrijkomt bij olie- en gaswinning. Op sommige plekken vindt deze injectie plaats in de buurt van waterwinlocaties.

De drinkwatersector maakt zich grote zorgen over de risico's van deze activiteit voor het grondwater.

Drinkwater wordt voor circa 60% uit grondwater bereid. De kwaliteit van deze grondstof staat nog steeds sterk onder druk. Activiteiten in de ondergrond (geothermie, WKO, schaliegas, afvalwaterinjectie) en economisering van het gebruik van de bodem leiden in toenemende mate tot risico's, nog afgezien van de resten van bestrijdingsmiddelen, mest en kunstmest, medicijnen en andere nieuwe stoffen.

De drinkwatervoorziening is een nationaal belang. Aan drinkwater worden hoge kwaliteitseisen gesteld en incidenten kunnen grondwater langdurig onbruikbaar maken. Het voorzorgprincipe moet daarom leidend zijn bij de beoordeling van activiteiten in de ondergrond, zeker nabij waterwinningen.

Risico op lekkages

Sinds 2011 wordt dagelijks vier miljoen liter verontreinigd afvalwater – dat zijn zo'n 150 tankauto's vol – in het poreuze gesteente van de voormalige Twentse gasvelden geïnjecteerd, op 1,5 tot 3 km diepte. Dit vervuilde water bevat olieresten, chemicaliën, zouten en anti-corrosiemiddelen. Deze activiteit vergroot volgens deskundigen de kans op aardbevingen en lekkages.

Het afvalwater is afkomstig van de oliewinning in het Drentse Schoonebeek, waar de komende 25 jaar stroperige olie met stoom uit de bodem wordt gehaald. Via een ondergrondse pijpleiding, in 1971 aangelegd voor de gaswinning, wordt het afvalwater dwars door enkele natuurgebieden naar Oldenzaal, Rossum, Tubbergen, Weerselo en Mander gepompt, om daar in de diepe ondergrond te worden teruggebracht. Overigens gebeurt dit niet alleen in Twente, maar op verschillende plekken in Nederland.

Provinciale Staten alert

In de laatste maanden van 2014 waren er al verscheidene berichten over lekkages van afvalwater bij de injectieputten in Twente. Daarop hebben de Provinciale Staten van Overijssel op initiatief van D66 een onafhankelijk onderzoek gelast naar de economische, maatschappelijke en milieutechnische risico's en gevolgen voor milieu, bodem en grondwater van het transporteren en injecteren van afvalwater in de Twentse gasvelden.

Te risicovol voor drinkwaterwinning

De drinkwatersector vindt afvalwaterinjectie zó risicovol dat dit in ieder geval moet worden uitgesloten in alle gebieden die voor de huidige of toekomstige drinkwatervoorziening bestemd zijn. De al opgetreden lekkages onderstrepen dit risico. Ook elders zullen altijd afdoende randvoorwaarden aan activiteiten in de diepe ondergrond verbonden moeten worden om risico's zo veel mogelijk uit te sluiten.

Hiervoor is het nodig dat:

- er altijd een adequaat en langdurig monitoringsysteem wordt ingericht voor het diepe grondwater;
- er een adequaat systeem is om lekkages in transportleidingen te detecteren;
- er volledige transparantie en openbaarheid is over de aard, hoeveelheid en concentraties van de in de bodem gebrachte stoffen;
- geborgd is dat ook verlaten injectieputten geen enkel risico meer opleveren;
- calamiteitenplannen en financiële middelen beschikbaar zijn om eventuele schade aan grondwater te kunnen herstellen;
- toezicht en handhaving op orde zijn, waarbij ook de provincie als hoeder van het grondwater een prominente rol vervult.

Bovendien vragen de drinkwaterbedrijven zich af of dergelijke injecties überhaupt wel toelaatbaar zijn volgens artikel 6 van de EU-Grondwaterrichtlijn. Dat bevat een oproep aan de lidstaten om alle maatregelen te nemen om te voorkomen dat gevaarlijke stoffen in het grondwater komen.

Adviesrol

Drinkwaterbedrijven hebben bij uitstek kennis over het grondwatersysteem en eventuele risico's daarin. Deze kennis wordt nu niet vanzelfsprekend benut in vergunningenprocedures voor mijnbouw of daaraan gerelateerde activiteiten, zoals afvalwaterinjectie. Zo is Vitens niet geconsulteerd bij de opslag van het afvalwater in Twente, wat toch in haar verzorgingsgebied ligt. De drinkwatersector wil haar betrokkenheid nadrukkelijk invulling geven. Hiervoor is het nodig dat niet alleen provincies, maar ook drinkwaterbedrijven een adviesrol krijgen bij de vergunningaanvragen, die in de Mijnbouwwet moet worden vastgelegd.

Rondetafelgesprek Afvalwaterinjectie

Op 23 april jl. vond in de Tweede Kamer een rondetafelgesprek plaats over risico's van injectie in de bodem van afvalwater dat vrijkomt bij olie- en gaswinning. Hierbij bracht Lieve Declercq (directeur Vitens) namens Vewin de zorgen van de gehele sector over.

Afvalwaterinjectie overlapt op een aantal plekken met gebieden die voor de drinkwatervoorziening worden gebruikt. Declercq noemde de mogelijke impact daarvan ontoelaatbaar en pleitte ervoor afvalwaterinjectie in ieder geval te verbieden in alle gebieden voor de drinkwatervoorziening: 'Er vinden steeds meer activiteiten plaats in de ondergrond die een potentieel risico kunnen vormen voor de drinkwatergebieden. Afvalwaterinjectie is daar één van. Dat de afvalwaterinjectie van de NAM ook nog eens plaatsvindt in Twente, maakt het extra beladen. Nota bene, hier zijn als gevolg van een milieuramp uit het verleden grote problemen ontstaan voor de drinkwaterwinning. Grondwater is uiterst kwetsbaar en de impact in Nederland als het misgaat, is dan ook erg groot.'

'150 TANKAUTO'S MET OLIEAFVAL PER DAG DE BODEM IN'

Internationaal vergelijkend onderzoek:

'Prijsniveau Nederlands drinkwater laag en kostendekkend'

De kwaliteit van de Nederlandse drinkwatervoorziening is van hoog niveau en de prijs van het Nederlandse drinkwater is laag en kostendekkend, volgens een vergelijkend rapport van de brancheorganisatie van de Duitse water- en energiebedrijven. Alle kosten die gemaakt worden, zijn gedekt in de Nederlandse watertarieven. Er wordt geen subsidie vanuit de overheid verstrekt, zoals bij alle andere onderzochte landen.

Nederlanders betaalden in 2013 gemiddeld 71 euro per jaar aan drinkwater. Ter vergelijking: in Frankrijk is dat meer dan 100 euro. Alle kosten die de waterbedrijven maken voor de productie en distributie van drinkwater en de zorg voor continue levering van goede kwaliteit drinkwater, zijn gedekt in de Nederlandse watertarieven. Er wordt geen subsidie vanuit de overheid verstrekt zoals bij alle andere onderzochte landen wél het geval is.

Dit staat in een rapport van BDEW, de brancheorganisatie van de Duitse water- en energiebedrijven. Het rapport vergelijkt het prijsniveau in Duitsland met vijf andere Europese landen: Engeland/Wales, Frankrijk, Nederland, Oostenrijk en Polen. Het rapport met als titel 'Comparison of European Water and Wastewater Prices' is in mei in Brussel gepresenteerd.

WACC niet verder verlagen

Op service- en kwaliteitsniveau scoort Nederland hoog. De drinkwatersector is al jaren bezig met een punctuele implementatie van de Drinkwaterwet. Er zijn weinig waterverliezen en de investeringskosten zijn relatief laag, aldus het rapport. Een verklaring daarvoor is dat de infrastructuur in Nederland op orde is en de Nederlandse drinkwaterbedrijven slim investeren. Zij houden goed bij op welke plekken nieuwe leidingen nodig zijn, ook op langere termijn, en zijn dus goed voorbereid op de toekomst. Nederlanders zitten dan ook maar weinig minuten per jaar zonder drinkwater.

Om deze situatie zo te houden, is het wel belangrijk dat de drinkwaterbedrijven voldoende financiële ruimte houden voor hun investeringen. Een van de bepalende factoren hiervan waarover de minister van IenM beslist, de zogeheten WACC, mag dan ook niet verder worden verlaagd, aldus Vewin.

Prijs/prestatieverhouding in orde

De prijs/prestatieverhouding van de Nederlandse drinkwatersector is dus goed. De prestatie wordt gemeten aan de hand van de onderwerpen 'waterkwaliteit', de 'aansluitings- en bemeteringsgraad' van huishoudens en de 'kwaliteit van het distributienet'. De cijfers wijzen uit dat Nederland een goed evenwicht houdt tussen prijs en prestatie. De tarieven komen transparant tot stand, de drinkwaterbedrijven werken continu aan deze vereiste in overleg met de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) en de Autoriteit Consument & Markt (ACM). Deze instellingen houden er toezicht op dat de drinkwatertarieven overeenkomstig de wet tot stand komen.

Waterbeeld

In harmonie met de natuur, goed en betrouwbaar drinkwater produceren. Dat is waar de experts van Dunea zich dagelijks voor inzetten. Ruim 1,3 miljoen mensen in het westelijk deel van Zuid-Holland kunnen 24 uur per dag rekenen op het drinkwater van Dunea. Ons water wordt gewonnen uit infiltratieplassen in het prachtige duingebied tussen Katwijk en Monster. In dit unieke stuk natuur, midden in de Randstad, recreëren bovendien jaarlijks meer dan één miljoen mensen.

Gerda Feunekes, directeur Voedingscentrum:

‘Met kraanwater zit je altijd goed’

Het Voedingscentrum informeert ons over gezonde, veilige en duurzame voeding. Vocht speelt daarbij een belangrijke rol. Niet voor niets is het één van de basisonderdelen van de Schijf van Vijf. Welke rol speelt drinkwater in een gezond eetpatroon? En waarom verkiest het Voedingscentrum kraanwater boven andere dranken? Gerda Feunekes, directeur van het Voedingscentrum, geeft antwoord. ‘Met Nederlands kraanwater zit je altijd goed.’

Vocht hoort bij voeding, om verschillende redenen. De belangrijkste reden waarom het Voedingscentrum 1,5 tot 2 liter vochtinname per dag adviseert, is dat dranken de vochtbalans van het lichaam goed houden. Voldoende vocht regelt de lichaamstempera-

tuur, het transporteert de voedingsstoffen in het bloed, helpt bij de opname van voedingsstoffen in de darmen en voert afvalstoffen af met de urine. Kortom, advies over vocht hoort ook bij de voorlichtende en informerende taak van het Voedingscentrum.

‘Daarnaast kan vocht behoorlijk wat calorieën bevatten. Denk aan thee en koffie met suiker en melk, fris- en vruchtenranken en energy drinks. Overmatige inname van deze zogenaamde ‘vloeibare calorieën’ levert ook een belangrijke bij-

drage aan het ontstaan van overgewicht', zegt Gerda Feunekes, die naast directeur van Voedingscentrum ook gepromoveerd voedingswetenschapper is.

Water is de norm

Aandacht voor drinkwater is vooral op scholen, kinderdagopvang en bij (jonge) ouders een belangrijk onderdeel van de bewustwordingscampagnes en -programma's van het Voedingscentrum. Zo hebben de zogenaamde 'Gezonde Scholen' een apart fonteintje om water uit te drinken of een flesje te vullen, besteedt 'Gezond Groeien' in het gratis magazine voor jonge ouders uitgebreid aandacht aan water als dorstlesser en is het leegdrinken van een 'coole' waterbidon een vast aandachtspunt van Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG), een aanpak tegen overgewicht.

Feunekes: 'Als we jongeren leren dat water de norm is, dan behoeden we ze voor al die sluimerende vloeibare calorieën die in de pakjes en blikjes frisdrank en energy drink zitten. Jongeren drinken meer gesuikerde dranken dan volwassenen, zo blijkt uit de Voedselconsumptiepeiling. Water is een essentieel onderdeel van gezonde voeding. Vandaar dat wij zeker bij kinderdagopvang en op scholen voldoende waterinname adviseren'

Maar veel kinderen en jongeren vinden ongezoete dranken niet lekker. Feunekes: 'Kinderen die gesuikerde dranken gewend zijn, zullen het zoete moeten ontwennen. Bijvoorbeeld door geleidelijk minder siroop toe te voegen aan water of door sappen en frisdranken aan te lengen met water. Ik vind veel water soms ook wat saai, maar dan doe ik er een takje munt in, of limoen of komkommer. Zo maak je water mét een smaakje, zónder calorieën.'

Waterafdruk van 3.450 liter per dag

Maar er is nog een belangrijke reden waarom het Voedingscentrum mensen motiveert kraanwater als de norm te zien. 'Ons centrum adviseert niet alleen over een gezonde voedingskeuze. We adviseren ook over veilig en duurzaam voedsel. Dat betekent dat we informeren over bijvoorbeeld de ecologische voetafdruk. Van het totale watergebruik gaat 85% naar het pro-

duceren en consumeren van voedsel.¹ Als je weet dat onze totale waterafdruk gemiddeld 3.450 liter per dag is, dan is het goed om mensen te laten zien waar al dat zoete en schaarse water voor gebruikt wordt. Zo vraagt de productie van 100 gram rundvlees gemiddeld 1.500 liter water en voor 100 gram kip is 340 liter water nodig. Minder vlees eten vermindert dus ook de ecologische voetafdruk enorm.'

Gezond, veilig én duurzaam voedingsmiddel

Ook koffie en vruchtendranken laten flinke sporen na, zo blijkt ook uit de Milieuanalyse in opdracht van de Consumentenbond (zie grafiek, red.). 'Het landgebruik om tropische vruchten te verbouwen en koffie te telen is enorm. Tel het energieverbruik en de productie van broeikasgas hierbij op, en dan is de keuze voor kraanwater snel gemaakt. Kraanwater is nauwelijks belastend voor het milieu, vraagt geen energie en landgebruik. Bovendien past water in een verantwoord eetpatroon. Drinkwater, het Nederlandse kraanwater, is een gezond, veilig én duurzaam voedingsmiddel dat wij van harte aanbevelen.'

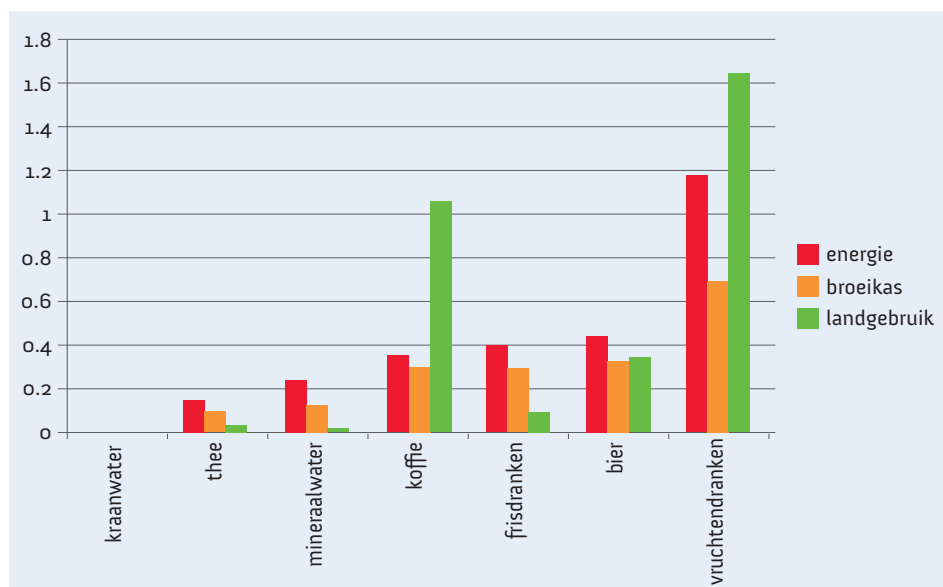
Is dat niet betuttelend? Nee, reageert Feunekes: 'Als een frisdrankfabriek gesuikerde vruchtensappen promoot, noemen we dat reclame en marketing. Maar als wij kraanwater als een goed en duurzaam

Voedingscentrum adviseert 1,5 tot 2 liter vocht

Het Voedingscentrum informeert consumenten over en stimuleert hen tot een gezonde en meer duurzame voedselkeuze. Bij gezonde voeding hoort ook voldoende vocht. Het Voedingscentrum adviseert 1,5 tot 2 liter vocht per dag.

'Alle dranken tellen mee bij de dagelijkse inname van vocht: water, koffie, thee, melkproducten, vruchtensappen en frisdrank. De ene soort bevat wel meer calorieën dan de andere. Drinkwater bevat geen calorieën. Kies het liefst water, thee en koffie zonder suiker of melk. Als je frisdrank kiest, let dan op de hoeveelheid energie. Kies voor drankjes onder 30 kcal per 100 ml. Vruchtensappen bevatten vaak meer calorieën per 100 ml. Beperk het aantal sapjes daarom tot 1 glas per dag. Wees matig met alcoholische dranken. Voor vrouwen geldt maximaal 1 glas en voor mannen maximaal 2 glazen per dag', zo meldt de site van het Voedingscentrum.

product aanbevelen, is dat opeens betuttelend? Drinkwater zou de norm moeten zijn om onze vochthuishouding op peil te houden. Met Nederlands kraanwater zit je altijd goed.'

Uit de Milieuanalyse van veel gedronken dranken in Nederland blijkt dat de ecologische voetafdruk van kraanwater nagenoeg nul is. De analyse is in 2011 uitgevoerd door Blonk Consultants, in opdracht van de Consumentenbond.

¹ Bron: Mekonnen, M.M., and A.Y. Hoekstra. 2011. National water footprint accounts: The green, blue and grey water footprint of production and consumption. Value of Water Res. Rep. Ser. No. 50. UNESCO-IHE, Delft, the Netherlands.

Aan de Hofvijver

Het belang van schoon en betaalbaar drinkwater

Het parlementaire gewicht van de kleinere partijen is de laatste jaren fors gegroeid. Waterspiegel vroeg drie woordvoerders van de kleinere fracties in de Tweede Kamer naar hun visie op schoon en betaalbaar drinkwater. Waarop ligt wat drinkwater betreft hun focus en waar gaat men zich de komende tijd voor inzetten?

Esther Ouwehand – Partij voor de Dieren

‘Nederland Waterland. We zijn trots op ons water, en terecht. Dankzij de drinkwaterbedrijven is schoon water voor ons vanzelfsprekend. Zó vanzelfsprekend dat we lijken te zijn vergeten dat we wél goed voor ons water moeten zorgen. Nederland is niet alleen kampioen water, maar helaas ook kampioen water vervuilen. Mest en gif uit de intensieve landbouw spoelen rijklijk ons water in en de waterzuiveringsbedrijven hebben steeds meer moeite om ons water schoon te houden. De overheid kiest steeds weer voor de belangen van de grootschalige landbouw in plaats van voor het publieke belang van schoon water. De Partij voor de Dieren vindt dat schoon water voorop moet staan. En dat kan heel makkelijk: minder mest en minder gif. Problemen moet je aanpakken bij de bron!

Een echte koerswijziging is hard nodig. Nergens ter wereld worden meer dieren op een klein oppervlak gepropt als in Nederland. 500 miljoen dieren per jaar. De mest die al deze dieren produceren (4.000 kilo per Nederlander, dat zijn zo’n 25 badkuipen vol!), zorgt voor grote problemen voor natuur en milieu – en dus ook voor water. Daarbij staat Nederland in de top drie van landen met het hoogste gifgebruik ter wereld. Dat kan en dat móét echt anders. Een krimp van de veestapel, een forse vermindering van het gifgebruik en een verbod op de meest schadelijke middelen zoals imidacloprid. Een landbouw die een bijdrage levert aan schoon water, in plaats van een bedreiging vormt. Daar komt de Partij voor de Dieren iedere dag voor op.

Daarnaast brengen wij ook de discussie op gang over de invloed van onze consumptie op de wereldwijde waterschaarste. Terwijl

op dit moment 750 miljoen mensen geen toegang tot schoon drinkwater hebben en volgens de Verenigde Naties in 2025 1,8 miljard mensen zullen leven in landen of regio’s met absolute waterschaarste en twee derde van de wereldbevolking te maken zal hebben met watertekorten, consumeren wij producten als vlees, chocola en jeans, waarvan de productie vele tienduizenden liters water per stuk kost. Marianne Thieme kaart dit probleem aan in haar nieuwe film ‘One Single Planet’.

Schoon water is voor velen een vanzelfsprekend feit, maar we moeten andere keuzes gaan maken om ervoor te zorgen dat ons water schoner wordt en schoner blijft. De Partij voor de Dieren vindt: schoon water, daar moet je hartstikke zuinig op zijn!

Roelof Bisschop – SGP

‘Een bedreiging voor de beschikbaarheid van voldoende schoon en betaalbaar drinkwater zijn de verziltingsplannen van het kabinet en de Deltacommissaris.

In het Deltaprogramma zitten enkele voorstellen die zorgen voor een oprukkende zouttong, zoals het openzetten van de Haringvlietsluizen, verzilting van het Volkerak-Zoommeer en verdieping van de Nieuwe Waterweg. De SGP heeft hier bij een Kamerdebat over aan de bel getrokken.

Voordat deze plannen uitgevoerd worden, moeten de consequenties voor de zoetwatervoorziening, waaronder de drinkwatervoorziening, goed in beeld zijn

gebracht en moeten, indien nodig, maatregelen genomen of plannen aangepast worden. We blijven dit scherp in de gaten houden.

Belangrijk voor de drinkwatervoorziening is ook de nieuwe Omgevingswet. Het is van belang dat bij het ontwikkelen van ruimtelijke plannen vroegtijdig rekening wordt gehouden met het belang van onze drinkwatervoorziening. Inmiddels is een amendement ingediend om dit belang te ondersteunen. De voorgestelde Omgevingswet is een kaderwet. De uitwerking in concrete normen en regels komt in de onderliggende besluiten (algemene maatregelen van bestuur). Ook het belang van onze drinkwatervoorziening dient hierin een plek te krijgen. We blijven dit volgen.’

Norbert Klein – Vrijzinnige Partij

‘Schoon en betaalbaar drinkwater is heel belangrijk. Het is een groot goed dat wij in Nederland allemaal toegang hebben tot schoon drinkwater. Behoud hiervan is mijn belangrijkste twijfelpunt om mij voor schaliegas uit te spreken. Juist omdat onderzoeken aantonen dat bij boringen naar schaliegas het risico op grondwatervervuiling bestaat, waardoor schoon drinkwater niet meer gewaarborgd is.

Behalve de garantie van veilig drinkwater is de betaalbaarheid een tweede belangrijk punt voor mij. Daar kan nog wel het een en ander verbeterd worden. Op een waterfactuur van 200 euro zit in voorkomende gevallen een precarioheffing van 40 – 50 euro. Precario is een gemeentelijke belasting op de waterleiding. Een dergelijke precarioheffing op een eerste levensbehoefte is niet wenselijk. Een uitspraak die de Tweede Kamer ook al eerder deed.

De Vrijzinnige Partij ziet deze heffing graag verdwijnen. Als Kamerlid heb ik minister Plasterk daar dan ook meerdere malen toe opgeroepen. In april liet de minister op mijn mondelinge vraag weten

dat voorstellen voor de afschaffing van de precario meegaan in het algemene belastingplan waar staatssecretaris Wiebes mee bezig is.

Tot slot is toegankelijkheid van drinkwater van belang. Ik ben een voorstander

van projecten zoals op www.nudge.nl, waar watertappunten op sportverenigingen gesponsord worden. Water is en blijft de beste en meest gezonde dorstlesser. Zo laagdrempelig mogelijke toegang hiertoe voor jong én oud, dat kan ik alleen maar toejuichen.’

Kraanwater op alle nationale bevrijdingsfestivals

Op 5 mei dit jaar startte een unieke, driejarige samenwerking tussen de drinkwaterbedrijven en de 14 bevrijdingsfestivals. Tijdens de festivals delen alle drinkwaterbedrijven collectief kraanwater uit. Niet eerder waren zoveel organisaties op één dag betrokken in een samenwerking rondom kraanwater. De bevrijdingsfestivals hebben op 5 mei bij elkaar meer dan 1 miljoen bezoekers.

De waterbedrijven plaatsten watertappunten waar dorstige bezoekers kraanwater kunnen tappen. De bedrijven doen dit vanuit de campagne 'Kraanwater graag', waarmee ze aandacht vragen voor al het goede van kraanwater: het is van topkwaliteit, duurzaam, lekker én gezond.

Voor een klein bedrag zijn 'Kraanwater graag'-flesjes te koop bij speciale watertappunten op het terrein. De bezoekers kunnen deze flesjes de hele dag onbeperkt bijvullen bij een van de watertappunten op het festivalterrein. De drinkwaterbedrijven bieden de technische faciliteiten om het kraanwater te schenken en de festivals mogen de opbrengst van de flesjes gebruiken om hun festivals, rondom het vieren van de vrijheid, te versterken.

De bevrijdingsfestivals zijn blij met de samenwerking met de drinkwaterbedrijven, aldus festivaldirecteur Groningen Diederik van der Meide. 'Ons Nederlandse kraanwater behoort tot het beste ter wereld en daar mogen we trots op zijn. Het is dus logisch dat we dit als festival beschikbaar maken voor onze bezoekers. Daarnaast speelt natuurlijk ook de duurzaamheid van kraanwater een rol bij deze keuze.'

De festivals vonden op 14 plekken door het hele land plaats. Er kon dit jaar gratis kraanwater worden getapt in Almere, Amsterdam, Assen, Den Bosch, Den Haag, Groningen, Haarlem, Leeuwarden, Roermond, Rotterdam, Utrecht, Vlissingen, Wageningen en Zwolle.

Op het bevrijdingsfestival Zwolle zette Vitens een 5 meter hoge kraanwaterfontein neer, een echte blikvanger.

Bezoekers zongen hun favoriete liedje bij de Spraakwaterbar van Waternet, in ruil voor een rondje kraanwater voor iedereen. Samen werd er veelvuldig gepraat op de vrijheid!

De bezoekers in Groningen konden aangeven waarom zij voor kraanwater kiezen in plaats van gebotteld water.

Bij de speciale WML festival-waterwanden op de Markt in Roermond konden de flesjes de hele dag gevuld worden met gratis fris en gezond Limburgs kraanwater.

PWN is al sinds 2012 partner van Bevrijdingspop Haarlem, en dan met name voor het Kinderfestival.

Overall Kraanwater Graag!

Een kraanwatercoalitie, bestaande uit onder andere drinkwaterbedrijven Vitens, Brabant Water, Dunea en PWN, is een landelijke petitie gestart om kraanwater voor eens en altijd beschikbaar te krijgen in de Nederlandse horeca en op festivals.

De petitie 'Overall Kraanwater Graag' stelt dat als je op een festival of in een horecagelegenheid om kraanwater vraagt, dit niet langer geweigerd zou mogen worden. Kraanwater is tenslotte een eerste levensbehoefte, en zou daarom altijd beschikbaar moeten zijn.

De stichting Urgenda, duurzaamheidsplatform Nudge, KRNWTR, OneWorld Water, Dopper, Natuur & Milieu en de stichting Join the Pipe hebben zich bij de petitie aangesloten. Het initiatief wordt daarnaast gesteund door Jongeren Op Gezond Gewicht en het Voedingscentrum.

Kraanwater wordt nog regelmatig geweigerd

De betrokken partijen willen dat kraanwater beter beschikbaar wordt gemaakt in Nederland. Uit onderzoek van TNS Nipo in opdracht van Vitens blijkt dat het meer dan de helft van de Nederlanders een of meerdere keren is overkomen dat hen in de horeca kraanwater werd geweigerd als ze er om vroegen. Ook blijkt dat een groot deel van de Nederlanders zich ervoor schaamt om kraanwater te vragen in restaurants.

Daarnaast zeggen 6 van de 10 festivalbezoekers, dat het moeilijk of zelfs onmogelijk is om op een festival aan kraanwater te komen. Dit vindt de kraanwatercoalitie onbestaanbaar. Het Nederlandse kraanwater behoort tot het beste van de wereld, en is duurzaam en gezond. Het zou daarom altijd beschikbaar moeten zijn. Dat hoeft niet gratis, de organisaties en bedrijven kunnen zelf beslissen of ze er iets voor in rekening brengen.

Petitie voor kraanwater in de horeca en op festivals

Driekwart van de Nederlanders denkt ook dat het in ons land wettelijk bepaald is dat zij recht hebben op kraanwater. Dit is echter nog niet het geval. 57% van de Nederlanders vindt dan ook dat dit wel zo zou moeten zijn. Met behulp van de petitie willen de partijen de horeca en de festivals aansporen om kraanwater nu voor eens en voor altijd beschikbaar te maken.

De petitie Overall Kraanwater Graag hoort bij de meerjarige bewustwordingscampagne 'Kraanwater Graag', waarmee de drinkwaterbedrijven iedereen bewust willen maken van de waarde van ons kraanwater.

Ook tekenen? Kijk op www.overalkraanwatergraag.nl

Annette Ottolini, Evides Waterbedrijf:

‘Innovatie en omgevingsmanagement bovenaan de agenda’

Sinds november 2014 is ir. Annette Ottolini algemeen directeur van Evides Waterbedrijf. Daarvóór vervulde ze gedurende acht jaar een directiefunctie bij Waternet, waar ze verschillende portefeuilles beheerde, met drinkwater- en waterschapselementen.

Vanuit een achtergrond bij enkele technisch georiënteerde business-to-business bedrijven koos Ottolini destijds bewust voor het publieke domein. ‘Drinkwater is maatschappelijk relevant en inmiddels een product van nationaal belang. Bijdragen aan het leveren van betrouwbaar drinkwater, zie ik als een groot voorrecht. De combinatie met de techniek en de innovatiekracht van de sector maakt dit voor mij

extra aantrekkelijk. Als drinkwaterbedrijven staan wij voor flinke uitdagingen, zoals bronbescherming en klimaatadaptatie, en dat in dialoog met de omgeving. We hebben te maken met verschillende stakeholders die soms uiteenlopende belangen kennen. De stakeholders bij elkaar brengen is een interessante uitdaging waar ik graag mijn schouders onder zet.’

U werkt nu een half jaar bij Evides Waterbedrijf: wat is het meest in het oog springende verschil met Waternet?

Ottolini: ‘Evides kent – naast het maken van drinkwater voor consumenten in Zuidwest Nederland – ook commerciële activiteiten op het gebied van industrie-water. Wij leveren diensten op dat vlak en kunnen voor bedrijven alle soorten water maken die ze willen, van puur water en

demiwater tot proceswater. Ook zuiveren we industrieel afvalwater dat we opwerken voor hergebruik in industrie of glastuinbouw. Bij al deze activiteiten is nauwe samenwerking met de klant onze kracht. We denken mee vanuit hun productieprocessen. De industriewateractiviteiten voeren we overal in Nederland uit. Zo werkt Evides met Waterbedrijf Groningen samen in North Water en met Waterleiding Maatschappij Limburg in Evilim om industrie te ontzorgen en optimaal te bedienen met waterdiensten.'

Wat zijn bij Evides uw prioriteiten voor de komende jaren?

Ottolini: 'Onderzoek en innovatie staan bovenaan de agenda. Dat kan ook niet anders, omdat duurzaamheid en hergebruik zo inherent zijn aan het karakter van de drinkwaterbedrijven. Wij zien het als publiek bedrijf als onze plicht naar de inwoners van Nederland om zo duurzaam en efficiënt mogelijk te opereren. Daarbij zijn onderzoek en innovatie onmisbaar. We werken op de grote thema's landelijk samen met onderzoeksinstituten zoals KWR, Wetsus en de Universiteiten van Delft en Wageningen. Daarnaast hebben de 'oppervlaktewaterbedrijven' Waternet, PWN, Oasen, Dunea en Evides een onderzoeksprogramma op het gebied van het maken van drinkwater uit oppervlaktewater. En tot slot kent Evides het onderzoeksprogramma H2020, gericht op onze eigen specifieke situatie. Hierbij hebben wij rekening te houden met drie verschillende bronnen voor de productie van drinkwater; oppervlaktewater afkomstig uit de Maas, geïnfiltreerd duinwater afkomstig uit het Haringvliet en grondwater dat wordt gewonnen in de Brabantse Wal en bij Dordrecht. Tevens hebben wij een uitgebreid leidingnetwerk van circa 14.000 km. Dit vereist goed asset management, duurzame en efficiënte technieken en de nodige investeringen. Zeker ook naar de toekomst, waar we te maken hebben met verdergaande verzilting en – kwalitatief en kwantitatief gezien – veranderende toevoer van Maaswater.'

Middenin de samenleving

Een ander belangrijk thema bij Evides is omgevingsmanagement, aldus Ottolini: 'Wij opereren in een veld met een groot aantal stakeholders. Het is daarom essentieel dat je in goed contact bent met iedereen

en elkaars belangen kent. Zo kun je streven naar win-win situaties en betere resultaten bereiken. Bij werkzaamheden aan de infrastructuur is goede onderlinge afstemming en communicatie van belang, niet alleen met zakelijke partners zoals gemeenten en andere netwerkbeheerders, maar juist ook met omwonenden. Een voorbeeld hiervan is het uitvoeringstraject van de maatregelen rond het Kierbesluit. Doordat de sluisen op een kier gaan, verzilt het water van het Haringvliet en moet Evides een innamepunt 14 km landinwaarts verleggen. Dat heeft vooraf de nodige coördinatie gevergd met de betrokken gemeenten, het waterschap, omwonenden en Rijkswaterstaat. En ook nu nog blijft afstemming belangrijk.'

Hoe ziet u de samenwerking in de waterketen?

Ottolini: 'Op dit vlak zijn we al langere tijd actief. Zo hebben we samen met Waterschap Scheldestromen een uniek project gerealiseerd waarbij we huishoudelijk afvalwater van de gemeente Terneuzen zuiveren tot hoogwaardig effluent dat we opwerken tot demiwater voor Dow Chemical. Een goed voorbeeld dus van hergebruik, met aantoonbare milieuwinst! Van recenter datum is ons toetreden tot SAZ+ eind 2014, de Samenwerking (Afval)waterketen Zeeland Plus. Er zit veel potentie in de ketens tussen gemeenten en waterschappen. Maar ook in gezamenlijk uitvoeren van operationele taken is nog efficiencywinst te behalen. We hebben nu in Zeeland een sterk vierjarenplan dat strak wordt gemonitord, dus ik ben ervan overtuigd dat we hier samen concrete resultaten gaan bereiken.'

'Een ander treffend voorbeeld van ketensamenwerking is de aanpak van medicijnresten en andere 'nieuwe' stoffen in het Maaswater. Met zes waterschappen, vijf drinkwaterbedrijven, STOWA en het ministerie IenM ontwikkelen we nieuwe zuiveringstechnologieën om de hoeveelheid medicijnresten die via de afvalwaterzuivering in het oppervlaktewater terecht komt, te beperken. Als waterketenpartijen nemen we onze verantwoordelijkheid en dat verwachten we nadrukkelijk ook van andere partijen zoals de zorgsector en de farmacie.'

Uiteraard blijft het onze taak om ervoor te zorgen dat we ongewenste stoffen die zich in de bronnen – oppervlakte-, grond- en

duinwater – bevinden, verwijderen op het moment dat wij er drinkwater van maken. Op de continue levering van betrouwbaar drinkwater moet men kunnen rekenen.'

Dit jaar zou Nederland eigenlijk moeten voldoen aan de KRW-normen: bent u tevreden over de voortgang?

Ottolini: 'Mede door het rapport van de Europese Commissie weten we inmiddels allemaal dat we in Nederland flink aan de bak moeten. Als keten moeten we nu echt serieus samen gaan kijken wie wat kan doen, zonder vanuit de eigen comfortzone te denken. In plaats van intenties uitspreken, is het zaak een plan te maken met heldere afspraken: een Deltaplan Waterkwaliteit.'

'Om de KRW-doelen te bereiken heeft Vewin onlangs 62 extra maatregelen aangedragen, onder andere rond landbouwemissies, verzilting, nieuwe stoffen en ruimtelijk beleid. Wij zijn nu samen met de betrokken ketenpartijen aan zet, onder regie van het ministerie van IenM. Tijdens de bestuurlijke conferentie over dit onderwerp, eind mei in Amersfoort, is een belangrijke stap in de goede richting gezet. Drinkwater is benoemd als nationaal belang en staat daardoor bovenaan de piramide bij boven- en ondergrondse ruimtelijke ordening. Dat is een belangrijke stap, maar er is nog veel werk te verzetten.'

Ondertussen in Brussel

Nederlandse bijdrage aan EurEau

Al geruime tijd is Arjen Frentz namens Vewin op verschillende vlakken actief in de Europese organisatie EurEau. Sinds 8 mei van dit jaar is hij voorzitter van de commissie Drinkwater van deze koepelorganisatie van waterbedrijven uit 27 EU-landen. Wat houdt zijn werk bij EurEau in en welke onderwerpen spelen momenteel in Brussel?

EurEau is de koepel van Europese drinkwaterproducenten én waterzuiveringsbedrijven, publiek en privaat. EurEau kent – naast een kleine staf met aan het hoofd secretaris-generaal Almut Bonhage – drie vaste commissies: Drinkwater, Afvalwater, en Wetgeving, economie & management. De commissies worden bemand door experts van de leden, die driemaal per jaar bij elkaar komen. Deze periodieke bijeenkomsten zorgen ervoor dat men kennis en ervaring kan uitwisselen. Ook blijft men

zo goed op de hoogte van de thema's die spelen in Brussel en van de standpunten die worden vastgesteld. De rol van EurEau is niet alleen beperkt tot het aanleveren van neutrale expertise, het is ook een belangengroep, die actief lobbyt bij besluitvormers in de EU.

Dat maakt de organisatie best bijzonder, aldus Frentz. 'We hebben een uniek ledenbestand: om lid te kunnen worden, moet je een nationale vereniging zijn. Dit geeft ons

een bijzondere legitimiteit in de discussie met beleidsmakers en beslissers. De dialoog over het Europese waterbeleid voeren wij met de Europese Commissie, met de leden van het Europees Parlement en met de Permanente Vertegenwoordigingen van de lidstaten bij de Europese Unie. Maar we hebben ook directe toegang tot de besluitvormers op nationaal niveau binnen de betrokken ministeries. Daarbij is ook de samenwerking met andere stakeholders op het gebied van water in Brussel belangrijk.

Daarom trekken Unie van Waterschappen (UvW) en Vewin hier ook zoveel mogelijk samen op.'

Verkiezingen

Naast een nieuwe president – de Fransman Bruno Tisserand – zijn begin mei ook voorzitters voor de drie commissies van EurEau gekozen. Arjen Frentz was eerder lid van de commissie Wetgeving, economie & management en de commissie Drinkwater. Van die laatste commissie is hij dus nu voorzitter geworden: *wat betekent dat voor 'het Nederlandse geluid' in Brussel?*

Frentz: 'Een commissievoorzitter heeft een actieve rol bij de informatie-uitwisseling tussen de leden en het afstemmen en vaststellen van de posities op Europees niveau. In de lobby – dus in de contacten met de Europese Commissie en het Europees Parlement – zal mijn rol als voorzitter wat prominenter zijn dan toen ik commissielid was. Primair vertegenwoordig ik EurEau. Maar op de momenten dat dat relevant is, probeer ik natuurlijk ook de visie van de Nederlandse drinkwaterbedrijven goed onder de aandacht te brengen.'

Drinkwaterkwaliteit

De commissie Drinkwater van EurEau houdt zich bezig met alle wetgeving uit Brussel die te maken heeft met drinkwaterkwaliteit, de KRW en water resources management. 'Met dat laatste bedoelen we het managen van de bronnen voor drinkwater', aldus Frentz. 'Binnen deze hoofdlijnen is voor de drinkwaterkwaliteit vooral de Drinkwaterrichtlijn van belang, plus de regelgeving op het gebied van biociden en andere stoffen die in drinkwater wel of juist niet mogen voorkomen. Ook gaat het hierbij over eisen aan de manier van levering en de toegestane materialen en chemicaliën voor het drinkwatersysteem zelf.'

'Met betrekking tot de Kaderrichtlijn Water volgt de commissie Drinkwater alle Brusselse overleggen over grondwater- en oppervlaktewater. Je moet dan denken aan onderwerpen zoals de Grondwaterrichtlijn, waterhergebruik en regelgeving die te maken heeft met prioritair stoffen en chemi-

caliën uit de landbouw. Ook de controle-activiteiten van de Europese Commissie naar de naleving van de KRW in de lidstaten, vallen onder het werkgebied van de EurEau-commissie Drinkwater.'

Het derde onderwerp, management van de bronnen, omvat een groot aantal onderwerpen, zoals geneesmiddelen, hormoonverstorende stoffen en andere ongewenste stoffen die in de bronnen voor drinkwater kunnen voorkomen, bescherming van oppervlaktewater en ga zo maar door.

Frentz: 'Het is al met al best een breed pakket, dat flink wat tijd en aandacht vergt. Als voorzitter moet ik ook voor een secretaris zorgen, en ik ben erg blij dat Esther Boer – van het Bureau Brussel van Vewin en UvW – deze functie gaat vervullen voor deze commissie: zij is goed ingevoerd in deze materie, zodat ik flink op haar kan steunen.'

Inspire-richtlijn

Een van de taken van een commissievoorzitter is het (internationaal) uitdragen van

de standpunten van EurEau. Bijvoorbeeld op het gebied van geneesmiddelen heeft Frentz het afgelopen jaar op verschillende internationale symposia en congressen presentaties gehouden. 'Eind mei heb ik in Lissabon de standpunten van EurEau uiteengezet over de Inspire-richtlijn, over ruimtelijke ordening. Onze inzet is tweeledig. Enerzijds moet Inspire de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater verbeteren, maar anderzijds mag dat niet tot gevolg hebben dat alle bedrijfskritische informatie over de exacte ligging van de waterleidingen volledig op straat komt te liggen. Dit laatste is vooral vanuit veiligheidsoogpunt onwenselijk.'

Nederlandse drinkwaterinbreng

Behalve Arjen Frentz en Esther Boer zijn voor de Nederlandse drinkwatersector ook Jan Peter van der Hoek (Waternet), Hendrik Jan Ijsinga (Vewin,) en Tom Bijkerk (Vewin/UvW) actief in de verschillende EurEau-commissies.

Waterstelling

'In grondwater mag geen afvalwaterinjectie plaatsvinden'

In deze rubriek leggen wij steeds een stelling voor aan drie personen die op de een of andere manier te maken hebben met water en het onderwerp van de stelling. De achtergrond van deze stelling is dat afvalwaterinjectie in diepe aardlagen leidt tot risico's voor de grondwaterkwaliteit en daarom verboden zou moeten worden.

Arie van Haeringen
Development Manager NAM

'De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) houdt zich sinds 1947 bezig met de opsporing en winning van aardgas en aardolie. Hierbij komt ook water mee naar boven. Sinds 1972 injecteert NAM dit productiewater in de diepe ondergrond, op verschillende locaties in Nederland, waaronder in Zuid-Holland, Groningen en Drenthe. Sinds 2011 injecteert NAM ook productiewater uit de oliewinningslocatie Schoonebeek in lege gasvelden in Twente.

NAM wil uiteraard niet dat grondwater wordt vervuild door productiewater. Dat is ook niet aan de orde:

- Grondwater wordt veel hoger gewonnen dan de diepte waarop NAM het water injecteert. De diepe reservoirs waarin water wordt geïnjecteerd, zijn strikt gescheiden van de reservoirs waaruit grondwater wordt gewonnen, door 700 m tot kilometers dikke aardlagen waarbinnen zich ondoordringbare zout- en kleisteenlagen bevinden. De afwerking van de injectieputten maakt de lekkage van geïnjecteerd water naar boven toe onmogelijk.
- De waterinjectieputten en -leidingen zijn zo gebouwd dat lekkages worden voorkomen. Voor de controle op de veiligheid van de injectieputten en -leidingen voert NAM continu een intensief inspectieprogramma uit. NAM beheert in Nederland ongeveer 2.500 kilometer aan leidingen.
- Mocht na alle inspanningen en genomen maatregelen zich toch een lekkage aan de oppervlakte voordoen, dan is NAM wettelijk verplicht zo'n lekkage direct op te ruimen. Daarnaast is NAM verplicht alle maatregelen te treffen die nodig zijn om verdere verontreiniging tegen te gaan.

Alle incidenten die zich binnen NAM's operaties voordoen, worden direct bij het bevoegd gezag gemeld. Zo is er in mei 2013 circa 30 liter injectiewater vrijgekomen op een injectielocatie in Twente, toen bovengronds een flensverbinding lekte. Gezien de verplichte wettelijke bodembeschermende voorzieningen op al onze waterinjectielocaties is er nooit sprake geweest van enig gevaar voor het grondwater. Verder ontstond er in april 2015 een klein lek in een watertransportleiding in de buurt van Hardenberg, waardoor een plas water ontstond op een akker. Het watertransport werd hierop direct stilgezet. Met bronbemaling is het vrijgekomen productiewater weggepompt en afgevoerd. Het defecte leidingdeel werd opgegraven, geïnspecteerd en vervangen. Met peilbuizen is aangetoond dat het productiewater niet in het grondwater terecht was gekomen. Voor de zekerheid werd de grond rond het lek afgegraven en afgevoerd. Onderzoek van het defect moet uitwijzen of het beheers- en inspectieprogramma voor de transportleiding aangepast dient te worden.'

'Recentelijk is de oliewinning in Schoonebeek stilgelegd, omdat uit inspecties bleek dat de leidingen, waarmee giftig afvalwater naar Twente werd getransporteerd, aan het roesten zijn. Dat lijkt mij argument genoeg: het is nooit veilig om giftig water in de grond te dumpen. Leidingen kunnen lekken en afvalwater in oude gasvelden pompen kan het grondwater vervuilen en aardbevingen veroorzaken. Eenmaal vervuild grondwater kun je niet schoonmaken. Bedrijven, zeker bedrijven die miljarden verdienen aan het winnen van onze grondstoffen, moeten zorgvuldig omgaan met het afval dat zij produceren. Ze moeten het afvalwater zuiveren, zodat het veilig geloosd kan worden. Als dat zo duur is dat het winnen van dat laatste restje moeilijk winbare gas of olie niet meer rendabel is, laat het dan lekker onder de grond zitten: de toekomst is aan schone energie.'

Liesbeth van Tongeren
woordvoerder Water,
Tweede Kamerfractie GroenLinks

Josan Meijers
gedeputeerde Water,
provincie Gelderland

'De provincie is verantwoordelijk voor schoon grondwater bij drinkwaterwinningen en voor de algemene grondwaterkwaliteit. In Gelderland wordt al het drinkwater gemaakt van ons grondwater. Van ongewenste stoffen in het grondwater kun je decennialang last hebben. Daarom moet bij alle activiteiten vooropstaan dat die geen risico's voor het grondwater met zich meebrengen, ook niet bij onverhoedse calamiteiten.

De Europese Kaderrichtlijn Water vraagt ons ervoor te zorgen dat de kwaliteit van het grondwater niet verder achteruitgaat, zodat we er niet méér inspanningen voor hoeven doen om het te zuiveren als er drinkwater van wordt gemaakt.

Het punt is natuurlijk dat we verantwoordelijk moeten omgaan met onze leefomgeving, en zuinig moeten zijn op onze voorraden zoet water. Het injecteren van afvalwater in grondwater mag hoe dan ook niet in grondwaterbeschermingsgebieden.'

Bestuurlijke conferentie ‘Voldoende en schoon water, nu en in de toekomst’

‘Meer ambitie, regie en concrete maatregelen nodig!’

Niet alleen onze eigen Tweede Kamer, maar ook de Europese Commissie vraagt de regering werk te maken van het verbeteren van de Nederlandse grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, iets waar Vewin al jaren voor pleit. Het ministerie van IenM organiseerde in dat kader onlangs de bestuurlijke conferentie ‘Voldoende en schoon water, nu en in de toekomst’.

De Tweede Kamer heeft na het Wetgevingsoverleg Water van 17 november 2014 een motie aangenomen, die vraagt om een samenhangende aanpak en onafhankelijke regie voor voldoende zoet water en waterkwaliteit. Dit zou de vorm moeten krijgen van een Deltaplan Waterkwaliteit, aan te bieden of in te voegen bij het geplande Nationaal Waterplan 2015. In het

ontwerp Nationaal Waterplan is opgenomen dat de ambitie in 2015 nader ingevuld wordt onder regie van de Stuurgroep Water.

Regie en concrete maatregelen

Op 9 maart 2015 werd de urgentie van dit onderwerp nog eens onderstreept door een oproep van de Europese Commissie aan Nederland om haast te maken met

implementatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Vewin onderschrijft de aanbevelingen van Brussel en roept het ministerie op tot meer ambitie, regie en concrete maatregelen.

Ambitieniveau Nederland

Nederland kent een te laag ambitieniveau bij het implementeren van de KRW en het

realiseren van een goede waterkwaliteit. Artikel 7.3 van de KRW geeft aan dat de zuiveringsinspanningen voor de bereiding van drinkwater omlaag moeten. De Europese Commissie stelt dat Nederland door te weinig urgentie, het ontbreken van onderzoek naar de effectiviteit van maatregelen en het te veel gebruikmaken van uitzonderingen onvoldoende maatregelen neemt ter verbetering van de waterkwaliteit en het halen van de KRW-doelen.

Geen inzicht in effectiviteit

De Commissie verzoekt Nederland om de effectiviteit van de bestaande maatregelen te beoordelen. Om te bepalen welke aanvullende maatregelen nodig zijn, moet inzichtelijk zijn hoe maatregelen bijdragen aan het realiseren van de KRW-doelstellingen.

De Commissie kan de implementatie van de KRW niet volledig beoordelen, omdat Nederland niet altijd geschikte of voldoende informatie aanlevert. De Commissie zegt te weinig informatie te hebben over hoe en op welke termijn Nederland de doelen wel denkt te halen. Noodzakelijke maatregelen op het gebied van landbouw, chemicaliën, hydromorfologische veranderingen, afvalwaterverwerking en waterwinningen blijven hierdoor onbesproken. Specifiek voor drinkwater blijft onduidelijk welke beschermingsmaatregelen zoals beschermingszones er getroffen worden en hoe de sanering van vervuilde grond vorm krijgt.

Landbouwsector belangrijkste bron van diffuse verontreiniging

De Commissie benoemt de landbouwsector als belangrijkste bron van diffuse verontreiniging in Nederland. De landbouwpraktijk vormt een grote oorzaak van het niet halen van de gewenste waterkwaliteit in 2015. De Commissie komt met de aanbeveling om in de stroomgebiedbeheerplannen een heldere strategie op te nemen met betrekking tot landbouwvervuiling voor nutriënten en bestrijdingsmiddelen. Hierin moet worden gedefinieerd welke basismaatregelen alle landbouwbedrijven moeten nemen en hoe de extra aanvullende maatregelen worden gefinancierd. Logische maatregelen zijn het afstemmen van de normen in het mestbeleid op de doelen van de KRW en de inzet op emissiereductie in het beleid voor

gewasbescherming: bijvoorbeeld uitbreiding van bufferzones en spuittechnieken met 90% driftreductie verplicht stellen.

Verbetering chemische waterkwaliteit

De KRW-doelen voor rivieren worden niet gehaald, omdat de basismaatregelen in de vier stroomgebieden te weinig effect hebben. De bronnen van chemische verontreiniging worden onvoldoende geïdentificeerd in de stroomgebiedbeheerplannen. Nederland kwantificeert niet van alle bronnen van chemische vervuiling hoeveel reductie nodig is om de KRW-doelen te behalen. Dit is nodig om de juiste maatregelen te nemen.

Bestuurlijke conferentie

In de aanloop naar de bestuurlijke conferentie 'Voldoende en schoon water, nu en in de toekomst', hebben Vewin en het ministerie van IenM op 1 mei jl. een themabijeenkomst KRW georganiseerd. Vewin presenteerde daar een overzicht van de knelpunten voor drinkwaterbronnen en riep op tot meer ambitie, regie en maatregelen. Het ministerie gaf aan weinig opties te zien voor aanpassing van het beleid en de regelgeving. Men liet wel weten open te staan voor concrete voorstellen vanuit de sector voor verbetering van de waterkwaliteit. De Vewin-stuurgroep Bronnen & Kwaliteit, onder voorzitterschap van PWN-directeur Martien den Blanken, heeft daarop een lijst met concrete maatregelen opgesteld en ingebracht voor de bestuurlijke conferentie 'Voldoende en schoon water, nu en in de toekomst' op 27 mei jl. in Amersfoort.

Het ministerie van IenM organiseerde deze bijeenkomst als stap bij het vaststellen van de extra inspanning die nodig is voor waterkwaliteit in het Nationaal Waterplan. Vewin heeft op deze conferentie aangegeven dat meer inzet nodig is om de doelen te halen en lichtte haar voorstellen nader toe. Het ging om de concrete maatregelen op het gebied van toelating en gebruik van gewasbeschermingsmiddelen; mestbeleid; beleid, toelating, gebruik en afval van geneesmiddelen en nieuwe stoffen; bodemverontreiniging; STRONG/strategische voorraden; de Omgevingswet; internationale afstemming en zoet water.¹

Verklaring van Amersfoort

Na afloop ondertekenden de betrokken partijen (rijk, provincies, waterschappen, de land- en tuinbouwsector, de farmaceutische industrie, de recreatiesector, VNO-NCW, natuurorganisaties, kennisinstituten en drinkwaterbedrijven) de Verklaring van Amersfoort. Hierin onderkennen zij dat er een opgave ligt voor het verbeteren van de waterkwaliteit en geven aan wat ze zullen doen om de doelen dichterbij te brengen. Vewin vindt het belangrijk dat de waterkwaliteit hiermee nadrukkelijker op de agenda komt. Drinkwaterbedrijven moeten namelijk 7 dagen per week, 24 uur per dag schoon, betrouwbaar drinkwater leveren. En dat doen ze ook, maar nog steeds is extra zuivering nodig. De kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater is namelijk nog niet op orde. Het is belangrijk dat de ambitie is om de doelen van de KRW te halen. Deze richtlijn is dan ook niet zomaar een richtlijn; het gaat om het belang van schoon water voor de volksgezondheid.

Vewin zal de uitkomsten van deze conferentie en de uitwerking van de Verklaring van Amersfoort op de voet volgen en blijft bij het ministerie van IenM hameren op uitwerking in een Deltaplan Waterkwaliteit met meer ambitie, meer regie en meer concrete maatregelen.

Standpunten Vewin

- Erken de noodzaak en urgentie van de KRW-doelen en verhoog het ambitieniveau in Nederland.
- Toets maatregelen op hun bijdrage aan de KRW-doelen voor drinkwater en neem effectieve beschermingszones voor drinkwater op in de maatregelenprogramma's.
- Het rijk moet een strategie ontwikkelen voor de aanpak van de verontreiniging vanuit de landbouw met extra maatregelen in de stroomgebiedbeheerplannen.
- Neem de bronnen van chemische verontreiniging met bijbehorende maatregelen op in de stroomgebiedbeheerplannen.
- Pleit binnen de EU voor meer samenhang tussen de KRW en ander EU-beleid.

¹ Voor de volledige tekst van de voorstellen, zie <http://tinyurl.com/pltudog>

Waterdiner Straatsburg

Nieuwe koers Europese Commissie: kansen voor de watersector

Op dinsdag 28 april organiseerde Bureau Brussel het jaarlijkse Vewin-Unie van Waterschappen Waterdiner. De bijeenkomst is bedoeld voor alle Nederlandse Europarlementariërs die water in hun portefeuille hebben. Thema dit jaar: de agenda van de nieuwe Europese Commissie en de kansen die dit biedt voor de watersector.

Cees Veerman, voorzitter van Vewin, en Gerard Doornbos, dijkgraaf van Hoogheemraadschap van Rijnland en portefeuillehouder Internationaal van de Unie van Waterschappen, gingen in op de vraag in welke mate de watersector kan bijdragen aan de nieuwe koers van de Europese Commissie, waarin economische groei en banen centraal staan.

De sprekers benadrukten het belang van water, de prioriteiten van de watersector in de komende jaren en het feit dat er binnen de sector veel innovatie plaatsvindt. Aansluitend werd hierover van gedachten gewisseld met de aanwezige EP-leden van CDA, D66, VVD, SP en Partij voor de Dieren. Hierbij kwam ook het probleem van de intensieve landbouw aan bod. Namens Vewin namen Renée Bergkamp, Arjen Frentz, Esther Boer en Tom Bijkerk (Bureau Brussel Vewin UvW) deel aan dit informele overleg.

Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)

De aandacht voor TTIP in Nederland en andere Europese lidstaten groeit. De nieuwe Europese Commissie hanteert een meer open en transparante werkwijze. Dit vertaalt zich in de publicatie van een groot aantal, eerder geheime, inhoudelijke documenten.

Eind april vond de negende onderhandelronde tussen de EU en de VS plaats over het aanbod voor 'regulatory cooperation'. Dit onderwerp leidt in verschillende Europese landen tot de nodige commotie. De VS hebben namelijk aangegeven bijvoorbeeld niet bereid te zijn de

striktere EU-regelgeving met betrekking tot chemicaliën (zoals REACH) over te nemen, wat leidt tot zorgen over het mogelijk verlagen van de Europese standaarden.

Doel van TTIP is om wetgeving beter op elkaar af te stemmen. Om de zorgen enigszins weg te nemen, heeft de Europese Commissie in haar aanbod een extra voorbehoud opgenomen. De Commissie wil het recht behouden om nieuwe wet- en regelgeving voor te stellen, als deze nodig wordt geacht. Het is echter niet duidelijk of lidstaten hierdoor ook worden gevrijwaard om nieuwe, strengere regels te kunnen opstellen.

Drinkwater uitgezonderd?

TTIP heeft gevolgen voor verschillende sectoren, maar commissaris Malmström heeft samen met VS-ambassadeur Froman op 20 maart jl. expliciet uitgesproken dat publieke diensten gevrijwaard blijven en dat het aan de lidstaten zelf is om hierover te beslissen. Vewin zal zich inzetten om 'drinking water services' buiten het handelsverdrag TTIP te houden.

Ondertussen heerst er in het Europees Parlement nog onenigheid over TTIP. Zo werd de stemming over een advies van het Parlement aan de Europese Commissie recentelijk uitgesteld uit angst dat het advies anders weggestemd zou worden. De pijn zit vooral bij de zogeheten ISDS-clausule, die investeringen van bedrijven moet beschermen.

Bureau Brussel volgt het onderwerp op de voet, met name via de koepels CEEP en EurEau.

Europese Commissie:

'Bescherming drinkwaterbronnen moet beter op orde'

De Europese Commissie gaf dit voorjaar aan dat er nog een lange weg te gaan is voordat de waterkwaliteit overal in de EU goed genoeg is, en zeker in Nederland.

Het beeld van de Europese Commissie bevestigt wat de drinkwatersector al langere tijd signaleert: de bescherming van drinkwaterbronnen moet beter op orde, om niet alleen nu, maar ook in de toekomst schoon en betaalbaar drinkwater te kunnen leveren.

Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn voor de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater, opgesteld in 2000. De KRW bevat eisen en normen, met als doel dat alle Europese wateren in 2015 'een goede toestand' hebben bereikt. De Europese lidstaten moesten dus vóór 2015 aan die normen voldoen. Hóé ze de KRW-normen willen bereiken, mogen de lidstaten zelf bepalen. Nederland heeft al eerder aangegeven deze doelstelling niet te kunnen halen en heeft uitstel tot 2027 gevraagd.

Nog lange weg te gaan

De Europese Commissie concludeert dat waterkwaliteit in Europa beter beschermd is door de Europese wetgeving: Europese burgers kunnen zonder risico water uit de

kraan drinken en vrijwel risicoloos zwemmen. Er is echter nog een lange weg te gaan voordat de waterkwaliteit overal in de EU goed genoeg is. In de hele EU kampt 90% van de stroomgebiedsdistricten, 50% van de oppervlaktewaterlichamen en 33% van de grondwaterlichamen met watervervuiling, afkomstig uit huishoudens, industrie en vooral de landbouw.

Nederlandse status verre van goed

Nederland moet nog forse stappen zetten, zo blijkt uit de mededeling van de Europese Commissie. Zo is bijvoorbeeld overbesteding een van de grote problemen. De drinkwaterbedrijven geven al jaren aan dat overbesteding zorgt voor te hoge concentratie van nitraat in het grondwater. Reductie van de nitraatconcentratie in grondwaterlichamen bij drinkwaterwinningen is een resultaatverplichting vanuit de Kaderrichtlijn Water. De Europese Commissie bevestigt de zorgen van de drinkwatersector. De Commissie geeft als kritiekpunt bijvoorbeeld dat een duidelijke strategie ontbreekt om vervuiling uit de landbouw aan te pak-

ken. De Commissie adviseert Nederland heldere maatregelen te nemen in nauwe samenwerking met de agrarische sector, om zo meer draagvlak te creëren.

Bronbeleid noodzakelijk

De Europese Commissie adviseert de lidstaten dan ook met klem in te zetten op bronbeleid om de kwaliteit van de bronnen voor de drinkwatervoorziening te verbeteren. Daarbij stimuleert de Europese Commissie de instelling van beschermingszones waarmee gebieden waar drinkwater wordt onttrokken (met name oppervlaktewateren), worden beschermd.

Op de 4th Water Conference, die de Europese Commissie eind maart in Brussel organiseerde, werden deze aanbevelingen nader besproken. Bij deze gelegenheid hebben verschillende lidstaten van gedachten gewisseld over de ervaringen uit de eerste ronde stroomgebiedbeheerplannen en de uitdagingen in de tweede ronde stroomgebiedbeheerplannen. Ook Vewin was hierbij aanwezig.

Achterspiegel

Verbied chemische onkruidbestrijding snel

De Tweede Kamer nam in 2011 met grote meerderheid een motie aan voor een verbod op niet-commercieel gebruik van glyfosaat. Staatssecretaris Mansveld heeft aangegeven chemische onkruidbestrijding op verhardingen begin 2016 te verbieden, en voor overig groen in 2017.

Uit het CBS-rapport 'Green Growth in the Netherlands' blijkt dat het Nederlandse oppervlaktewater de slechtste kwaliteit heeft van Europa. De afgelopen vijf jaar heeft glyfosaat bijna 100 maal de norm overschreden in oppervlaktewater, dat wordt gebruikt voor drinkwaterproductie. Ook worden bestrijdingsmiddelen boven de drinkwaternorm aangetroffen in het grondwater. De normoverschrijdingen van glyfosaat worden grotendeels veroorzaakt door chemische onkruidbestrijding buiten de landbouw. Om de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen is een wettelijk verbod op de kortst mogelijke termijn noodzakelijk.

